

⁶ Там само, спр. 2932.

⁷ Там само, спр. 2931.

⁸ Там само, спр. 2930.

⁹ Там само, спр. 3337.

¹⁰ Там само, спр. 1024.

¹¹ Там само, спр. 1004.

¹² Польское подполье на территории Западной Украины и Западной Белоруссии. 1939–1941. В 2-х кн. — Варшава–Москва, 2001.

М. Куницький (м. Луцьк)

Національна політика СРСР на західноукраїнських землях напередодні Великої Вітчизняної війни (1939–1941 рр.)

Починаючи з вересня 1939 р. становище в Західній Україні було надзвичайно складним. На всіх етнічних українських і мішаних українсько-польських землях, що входили до складу Польщі, налічувалося 9 млн 628 тис. жителів, у тому числі 5 млн 198 тис. українців, 2 млн 328 тис. поляків, 924 тис. євреїв, 78 тис. німців, 48 тис. росіян, 50 тис. представників інших національностей¹.

Після поразки Польщі і приєднання західноукраїнських земель до радянської України восени 1939 р. на них запрацювала радянська каральна система, яка вже мала великий досвід переслідування та винищення «ворогів народу», «буржуазних націоналістів», тощо. Зокрема відповідно до постанови ЦК ВКП(б) від 9 грудня 1939 р. було розроблено цілу систему каральних заходів щодо осіб, які підпадали під вище зазначені категорії. Сюди потрапляли так звані осадники, колишні легіонери Ю. Пілсудського. Ці та інші категорії польського населення разом з українцями стали об'єктом прискіпливої уваги радянських каральних органів.

Більшовики одразу після приходу на Західну Україну проявили свої «визвольні» наміри, розпочавши масовий терор і переслідування місцевого населення. Припинилася нормальна робота, культурне та політичне життя. Кожен день приносив нові арешти, дух непевності та страху. Протягом 1940–1941 рр. із західних областей на спецпоселення було відправ-

лено колишніх поміщиків, власників підприємств, торговців, керівників і членів політичних партій, сім'ї поліцаїв, офіцерів польської армії².

Однією з ганебних сторінок режиму стали жорстокі розправи з людьми, які знаходилися у в'язницях. За короткий час тюрми західних областей України переповнилися невинними людьми. Органи державної безпеки намагалися з початком війни вивести їх у глиб країни. Однак, швидкий наступ німецьких військ зірвав цей намір, і тоді в'язнів вирішили знищити. Така доля спіткала в'язнів Вінниці, Луцька, Кременця, Ковеля, Рівного, Львова, Тернополя та ін.³

Радянський режим безжалісно знищував традиційні громадсько-політичні структури західного регіону. Політичні партії, громадські об'єднання, культурні спілки негайно було заборонено або взято під контроль.

Насильницька колективізація одноосібного західноукраїнського села набула характеру гострої боротьби. Вона супроводжувалася репресіями по відношенню до одних і заграванням з іншими. Ця політика включала в себе ряд етапів, першим з яких була експропріація земель поміщиків, державних чиновників, осадників, монастирів і передача частини цих земель бідним селянам. На другому етапі, заручившись підтримкою частини населення, повністю вдалося колективізувати сільське господарство⁴. Ціною величезних зусиль і численних жертв влада нав'язала західному регіонові України радянську модель колективного господарства. Об'єднання одноосібних господарств у колгоспи призвело до різкого зниження їх ефективності.

22 місяці «нового» життя після приєднання Західної України до УРСР сприяли тому, що у переважній більшості західних українців утвердилося негативне ставлення до радянської влади і навіть якась частина українського населення зустріла прихід німців у 1941 році з деяким полегшенням⁵.

Примітки

¹ Ярош Б.О. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях: 30–50-ті роки ХХ століття. — Луцьк, 1995. — С. 76.

² Там само. — С. 78.

³ Рожко В. Пам'ять нашого болю // *Літопис Волині*. — Ч. 17–18. — Вінніпег, 1992. — С. 117.

⁴ Ярош Б. Насильницька колективізація волинського села у 30–50-ті рр. (за новими архівними джерелами) // *Науковий вісник ВДУ*. Історія. — 1997. — № 3. — С. 57.

⁵ Сойка І. Характеристика часу німецької окупації 1941–1944 рр. на тлі окремих фактів // *Літопис Волині*. — Ч. 6. — Вінніпег, 1962. — С. 71–72.